

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Випуск 89

2018

УДК 37
ББК 74

П 78 Проблеми освіти: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». К., 2018. Вип. 89. 304 с.

Черговий випуск збірника наукових праць містить статті з актуальних проблем розвитку формальної, неформальної освіти в Україні та європейських країнах. Значну увагу приділено питанням викладання іноземних мов, використання ІКТ, розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти.

Для широкого кола освітян, науковців, усіх, хто цікавиться інноваційними технологіями в освіті.

Збірник входить до Переліку наукових фахових видань України (наказ МОН від 24.10.2017 № 1413), в яких можуть бути опубліковані результати дисертаційних досліджень у галузі педагогіки на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та доктора філософії.

Головний редактор: Завалевський Ю.І. – д-р пед. наук, професор.

Редакційна колегія:

Гончарова Н. О. – канд. пед. наук; Дубасенюк О. А. – д-р пед. наук, професор; Євтух М. Б. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ельбрехт О. М. – д-р пед. наук, доцент; Жалдак М. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Ївженко Ю. В. – канд. пед. наук (відповідальний секретар); Клокар Н. І. – д-р пед. наук, професор; Кремінський Б. Г. – д-р пед. наук, доцент; Луговий В. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент НАПН України; Леута О. І. – д-р філ. наук, професор; Ляшенко О. І. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Олійник В. В. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Польштуржискі Йозеф – доктор хабілітований, доцент, професор Варшавського університету (Плоцьк, Польща); Прокопенко І. Ф. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Радкевич В. О. – д-р пед. наук, професор, дійсний член НАПН України; Сафонов Ю. М. – д-р екон. наук, професор (заступник головного редактора); Удалова О. Ю. – канд. пед. наук, доцент; Чайковський А. С. – д-р істор. наук, професор.

Відповідальний за випуск: Кирієнко О. Ю. – канд. істор. наук.

Адреса редколегії: 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського 36, каб. 319,
тел.: (044) 248-23-09, E-mail: P_education@ukr.net

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22200 – 12100 ПР від 08 липня 2016 року.

*Рекомендовано до друку Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
(протокол № 6 від 26 червня 2018)*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи не повертаються.

© Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти», 2018
© Автори статей

ЗМІСТ

Дошкільна та початкова освіта: перспективи розвитку

Андрієвська Віра

Принципи підготовки майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій 6

Гришко Ольга, Клевака Леся

Інтелектуальний розвиток дошкільників у процесі формування елементарних математичних уявлень у сучасних закладах дошкільної освіти 20

Пашигар Марина

Сутність національно-патріотичного виховання дошкільників як компонента виховної системи 34

Середня освіта на шляху формування

Касіч Наталія

Зміст, форми і методи виховання цілеспрямованості старших підлітків у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності 45

Кравченко Оксана

Методи формування та розвиток критичного мислення на уроках суспільних дисциплін 54

Нагорний Юрій

Музейна педагогіка на шляху інституціоналізації 71

Петренко Наталія

Рівень сформованості педагогічної компетентності: методика експериментальної роботи 88

Вища освіта України в контексті європейського виміру

Гевко Ігор

Перспективи розвитку вищої освіти в Тернопільській області в умовах демографічної кризи та реформування освіти 100

Громов Євген Застосування колективних форм аудиторної роботи як засіб підвищення мотивації до навчання англійському усному мовленню польських студентів нефілологічних спеціальностей	109
Дюканова Ніна, Касьяненко Алла Основи редагування наукових статей, написаних англійською мовою	125
Ємельянова Олена, Мовчан Діана, Баранова Світлана XXI століття – нова ера можливостей для студентів-перекладачів	134
Костікова Ілона Використання мовного портфоліо у процесі вивчення іноземної мови.....	145
Купрата Надія, Ковальчук Галина Виховання національної самосвідомості студентів – майбутніх економістів: аналіз соціолінгвістичних досліджень	160
Левченко Олег, Головенкін Володимир, Полукаров Олексій Концепція формування компетенцій забезпечення особистої, професійної та цивільної безпеки у здобувачів вищої освіти КПІ ім. Ігоря Сікорського.....	171
Повстин Оксана Упровадження педагогічної технології підготовки курсантів і студентів закладів вищої освіти цивільного захисту до управлінської діяльності	180
Погребняк Віталій, Дашковська Олена, Солоденко Алла Якість вітчизняної вищої освіти: система і механізми забезпечення.....	195
Тимошенко Наталія, Власюк Оксана Аналіз систем вищої освіти Іспанії та Італії.....	207
Хоботова Еліна Методика представлення сучасних наукових відкриттів у процесі вивчення екологічних дисциплін.....	218

Теорія та практика професійної освіти

Андрощук Ірина Професійний розвиток викладачів кафедр менеджменту університетів Республіки Польща у контексті загального розвитку особистості.....	233
--	-----

УДК 378.147

Гевко Ігор

д-р пед. наук, доц.

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

ORCID ID 0000-0003-1108-2753

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Розглянуто питання перспектив розвитку вищої освіти Тернопільської області в умовах демографічної кризи та реформування освіти. Розглядаються нормативно-правові, організаційні, кадрові питання реформування системи освіти, нерозв'язані ми залишаються фінансові проблеми освіти.

Метою дослідження є розгляд сучасного стану та перспектив розвитку вищої освіти Тернопільської області, аналіз ефективності реформ вищої освіти, визначення головних напрямів удосконалення, з огляду на процеси створення Європейського простору вищої освіти. Підкреслюється складність освітніх реформ, їх багатовекторність. Водночас принциповим є те, що багатоплановість сфери освіти як системи і об'єкта управління, які є динамічними, відкритими, самокерованими системами, не дозволяє в її реформуванні керуватися лише накопиченим досвідом та традиційною практикою управління. Сьогодні реформування освіти в Україні потребує широкого використання наукових досягнень. Доведено, що негативні тенденції в зменшенні контингенту студентів загострюються внаслідок демографічної кризи, яка має місце в Україні з кінця ХХ ст. та через довготривалу економічну та політичну кризу. На сьогодні контингент студентів скорочується за рахунок зменшення обсягів державного замовлення, збільшення вартості навчання за контрактом та вимог, які висувають заклади вищої освіти до абітурієнтів тощо. Якщо контингент студентів надалі буде скорочуватись, очевидним стає поглиблення кризи як вищої освіти, так і кризи у державі загалом, тому що саме компетентні кадри виступають рушійною силою держави до прогресивного майбутнього. Упровадження освітніх реформ, їх ефективність значною мірою залежать від науково-теоретичного обґрунтування цих змін, від розробки механізмів реалізації реформ в освіті.

***Ключові слова:** контингент студентів, освіта, реформування, європейський досвід, модернізація освіти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. За роки незалежності в Україні історично склалася надто розгалужена мережа закладів вищої освіти. Малочисельність контингенту студентів переважної більшості закладів вищої освіти (ЗВО) та їх розпорошеність за підпорядкуванням призвело до неефективного

управління системою вищої освіти та її економічного функціонування. Це породжує дублювання підготовки фахівців, створює труднощі у формуванні та розміщенні державного замовлення, здійсненні контролю за якістю вищої освіти, знижує ефективність управління, обмежує можливості громадян продовжувати навчання за програмами більш високого рівня, призводить до значних фінансових витрат на утримання закладів вищої освіти. Все це негативно позначиться на якості підготовки фахівців та їх конкурентноспроможності на вітчизняному та європейському ринках праці. Має місце ситуація, коли заклади вищої освіти синхронно надають освітні послуги та присвоюють випускникам кваліфікації працівників за одними і тими ж спеціальностями.

Сутність освітнього процесу на різних історичних етапах залежить від рівня розвитку науки та економіки, специфіки системи народної освіти певної країни, відведеного на освіту часу, теоретичного та практичного значення окремих галузей науки у загальній системі людських знань, завдань суспільства і держави у галузі політики, економіки та виховання. Згідно з цим, зміст освіти – це система наукових знань, практичних умінь і навичок, засвоєння й набуття яких закладає основи для розвитку та формування особистості, всебічний розвиток розумових та фізичних здібностей, формування світогляду, моралі та поведінки, підготовки до суспільного життя й праці.

На зміст освіти впливають об'єктивні (потреби суспільства у розвитку людини, науки й техніки, що супроводжуються появою нових ідей, теорій, і докорінними змінами технологій) та суб'єктивні чинники (політика панівних сил суспільства, методологічні позиції тощо) [9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій: В історії дидактики відомі різні підходи до визначення змісту освіти, які формували специфіку функціонування різних типів навчальних закладів.

Теорія формальної освіти висунута в працях Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Й.-Ф. Гербарта, І. Канта, вона вбачає основне завдання освіти у розвитку розумових сил, логічного мислення, уяви, пам'яті, інтелекту учнів. Згідно з цією концепцією, зміст освіти має базуватися на предметах

гуманітарного циклу, математики, логіки. Цю теорію було покладено в основу класичної освіти в гімназіях Англії [4].

Більш сучасна теорія матеріальної освіти, засновником якої є англійський філософ Г. Спенсер розкриває зміст освіти у необхідності здобуття прикладних знань. Зосередження на вивченні предметів природничо-математичного циклу, в процесі засвоєння яких має відбуватися розвиток мислення, розумових здібностей. Раніше такі підходи сповідували реальні та комерційні училища, у наш час – коледжі, деякі ліцеї. Виникнення цієї теорії зумовлене швидким розвитком техніки, промисловості, транспорту, зв'язку [2].

На думку американського філософа й педагога Дж. Дьюї, зміст освіти визначається інтересами та здібностями учнів, а не соціально-економічними умовами й потребами суспільства. На практиці це виражається в організації замість систематичного навчання занять за інтересами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідження сучасного стану та перспектив розвитку вищої освіти Тернопільської області, аналіз ефективності реформ вищої освіти, визначення головних напрямів удосконалення, з огляду на процеси створення Європейського простору вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта є фундаментом людського розвитку та прогресу суспільства, а також виступає гарантом індивідуального розвитку, сприяє формуванню інтелектуального, духовного та виробничого потенціалу суспільства. Розвиток держави, структурні перетворення на мікро- і макроекономічному рівнях мають гармонійно поєднуватися з модернізацією освіти для того, щоб задовольнити потреби й прагнення людей, особливо молоді, встановити нову систему суспільних цінностей у сфері діяльності як в громадському, так і у приватному секторах.

Вища професійна освіта – це вищий рівень професійної освіти, представлений інститутами, університетами, академіями, консерваторіями, які забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра та магістра, де бакалавр – академічна ступінь, отримана студентом після освоєння базової програми навчання (4

роки); магістр – вища кваліфікаційна ступінь, отримана студентом після освоєння спеціальної програми навчання (1 рік і 4 місяці) [9].

Вища освіта – це рівень знань, якого набувають у закладах вищої освіти (ЗВО) на базі повної загальної середньої освіти, необхідний фахівцям вищої кваліфікації у різних галузях національного господарства, науки і культури. В широкому розумінні, вища освіта – підготовка спеціалістів вищої кваліфікації для різноманітних галузей науки, техніки та культури. Термін «вища освіта» означає також сукупність знань, що дозволяє вирішувати теоретичні та практичні завдання за певним профілем [8].

Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

- початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
- перший (бакалаврський) рівень;
- другий (магістерський) рівень;
- третій (освітньо-науковий або освітньо-творчий) рівень;
- науковий рівень [1].

Тернопільська область є безпосереднім учасником реформування освіти України, тому всі зміни в рамках нововведень тут мають безпосередній вплив.

У рамках Болонського процесу формується Європейський простір вищої освіти (далі – ЄПВО), визначений географічними та інституційними нормами Європейської культурної конвенції. Болонський процес передбачає структурне реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміну освітніх програм і проведення необхідних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи [8].

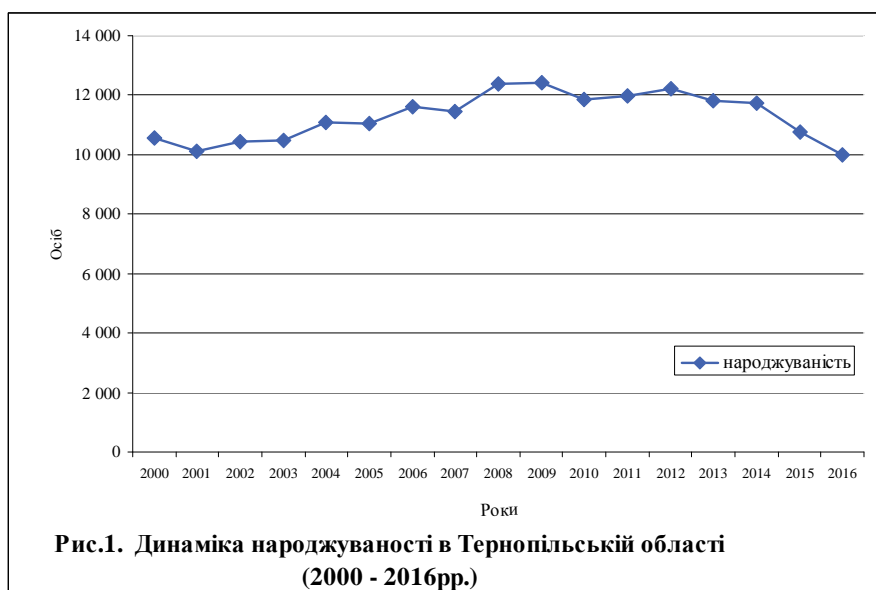
Стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить закладам вищої освіти (університетам, інститутам, коледжам тощо) максимально реалізувати свій індивідуальний потенціал в плані задоволення високих вимог Європейської системи знань та адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм,

стандартів і основних положень європейського простору вищої освіти, прийнятних і ефективних для української держави та суспільства.

Підготовку фахівців з вищою освітою в області здійснюють 33 заклади вищої освіти різних типів та рівнів акредитації: 4 університети (зокрема 3 національних), 1 академія, 5 інститутів, 20 коледжів (з них 9 – структурні підрозділи закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації області), 3 училища. Із перелічених – 18 закладів вищої освіти державної форми власності, 7 – приватної, 7 – комунальної, 1 – в підпорядкуванні Укоопспілки. Структура мережі ЗВО I-IV р.а. за формами власності (відсотків): державної – 53,0%, приватної – 23,0%, комунальної – 23,0%, Іншого підпорядкування - 1,0%. На сьогодні мережа закладів вищої освіти області приведена до оптимального стану.

Для того, щоб зробити прогноз щодо кількості студентів закладів вищої освіти Тернопільської області у найближчому майбутньому, необхідно звернутись до статистичних даних, отриманих Головним управлінням статистики Тернопільської області у 2000-2016 роках.

Рисунок 1 наочно демонструє, що у ЗВО Тернопільської області у 2019-2023 роках слід очікувати незначного збільшення потенційного контингенту студентів, а починаючи з 2024 року почнеться потенційне зменшення, що обумовлено загальним зменшення народжуваності дітей у 2014-2016 роках. Аналогічна ситуація буде спостерігатись і в цілому по Україні.

Гармонізація вищої освіти України відповідно до вимог ЄПВО, її розвиток здійснюватиметься за певними принципами. Насамперед, пріоритетне запровадження інноваційних досягнень освіти і науки. Адже відомо, що саме інноваційний шлях розвитку суспільства можна забезпечити, сформувавши покоління людей, які мислять та працюють по-новому. Як наслідок, основну увагу має бути приділено загальному розвитку особистості, її культурологічній і комунікативній підготовленості, здатності самостійно здобувати і розвивати знання, формувати інформаційні та соціальні навички [3].

В умовах формування інноваційного суспільства функціональними особливостями освіти виступає не тільки здатність надавати тим, хто навчається, нагромаджений в попередні роки обсяг знань та навичок, але й підвищувати здатність до сприйняття та використання на практиці нових наукових ідей, технічних інструментів та методів виробництва, формувати у працівників новаторські здібності, ініціативу та підприємливість, у зв'язку з цим важливим перспективним напрямом діяльності вищої школи є забезпечення інноваційності вищої освіти як однієї з об'єктивних умов розробки стратегії розвитку вищої освіти в XXI столітті – в епоху інформатизації суспільства. Стратегічне завдання інноваційності досягається через інтенсивне запровадження новітніх технічних, методичних та організаційних технологій (мультимедіа, INTERNET, дистанційна освіта, новітні комп'ютерні технології навчання тощо) [8].

Другим важливим напрямом розвитку вищої освіти є вирішення соціальних та економічних проблем, що стоять перед вищою освітою України. Це буде залежати від того, чи вдасться забезпечити максимальну мобілізацію можливостей і реалізацію здібностей кожної людини як суб'єкта діяльності. У цьому контексті вирішальним у боротьбі за якість продукції вищої освіти як сектору економіки держави стає людський капітал. Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити інвестиції у вищу освіту і підвищення кваліфікації людей, а також домогтися прискорення прогресу у вирішенні фундаментального завдання модернізації національної системи освіти, для того,

щоб кожна людина могла отримати нові знання, навички та компетенції, які їй будуть потрібні в процесі навчання упродовж життя [9].

Третій пріоритетний напрям розвитку є розширення доступу до вищої освіти. Розширюється доступ громадян до вищої освіти завдяки низці радикальних інновацій. Здійснюється диверсифікація структури та обсягів підготовки фахівців на підставі потреб особистості, регіону та держави в цілому. Слід вводити нові напрями підготовки та спеціальності, орієнтовані на підготовку фахівців для інфраструктури ринкової економіки. Забезпечувати і надалі рівний і справедливий доступ до якісної освіти, зокрема через запровадження загального незалежного зовнішнього оцінювання знань випускників шкіл, які виявили бажання вступати до університетів та забезпечення безперешкодного доступу для осіб з особливими потребами.

Як свідчить практика багатьох європейських країн, однією з умов підвищення якості вищої освіти є посилення відповідальності університетів за результати діяльності також і через розширення демократичних засад їх функціонування та поглиблення університетської автономії.

Зараз автономію університетів в Україні та академічні свободи регламентує Закон України «Про вищу освіту», який визначає рамки автономії і самоврядування університетів у різних напрямках їх діяльності.

Разом з тим ще належить вирішити проблеми розширення прав університетів у розподілі фінансових ресурсів, прозорості і доступності для громадсько-державного контролю над їх академічною та фінансовою діяльністю.

Висновок. Негативні тенденції в зменшенні контингенту студентів загострюються унаслідок демографічної кризи, яка має місце в Україні з кінця ХХ ст. та через довготривалу економічну та політичну кризу.

Також, слід зазначити, на сьогодні контингент студентів скорочується за рахунок скорочення обсягів державного замовлення, збільшення вартості навчання за контрактом та вимог, які висувають заклади вищої освіти до абітурієнтів тощо. Якщо контингент студентів у подальшому буде

скорочуватись, очевидним стає поглиблення кризи як вищої освіти, так і кризи у державі загалом, тому що саме компетентні кадри виступають рушійною силою держави до прогресивного майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 5.01.2018).
2. Гевко І.В. Формування і розвиток професіоналізму вчителя технологій: теорія і методика: монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. 392 с.
3. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: посібник для вузів. Дрогобич: КОЛО, 2003. 528 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка. К.: Вид-во «Академія», 2001. 576 с.
5. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: навчальний посібник для вузів / Житомирський державний педагогічний університет ім. І. Франка. К. Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
6. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») від 3 листопада 1993 р. N 896. URL: <http://ukped.com/stati/zakoni-z-pitan-osviti/111-.html?showall=&> (дата звернення 5.01.2018).
7. Фінніков Т.В., Шаров О.І. Вища освіта України: ліцензування та акредитація. К.: Вид-во навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 68 с.
8. Кремень В.Г. Болонський процес: сближение, а не унификация / Зеркало недели. № 48(473). 13-19 декабря 2003.
9. Кремень В.Г. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2018.

Hevko Ihor. Prospects of development of higher education of Ternopil region in conditions of demographic crisis and reforming education.

The small number of contingent students in the vast majority of institutions of higher education and their dispersal under subordination led to ineffective management of the system of higher education and its economic functioning. The essence of the educational process at different historical stages depends on the level of development of science and economics, the specifics of the system of public education of a certain country, allocated to the education of time, the theoretical and practical value of certain branches of science in the general system of human knowledge, the tasks of society and state in the field of politics, economics and education. In the history of didactics, different approaches to the definition of the content of education, which shaped the specific functioning of different types of educational institutions, are known.

The study of the current state and prospects of higher education development in the Ternopil region, the analysis of the effectiveness of higher education reforms, the definition of the main directions of improvement, given the process of creating the European Higher Education Area, is presented.

Higher education is the foundation of human development and progress of society, and also acts as the guarantor of individual development, contributes to the formation of the intellectual, spiritual and productive potential of society. Ternopil region is a direct participant in reforming Ukrainian education, so all changes within the framework of innovations here have a direct impact. The strategic task of innovation is achieved through the intensive introduction of the latest technical, methodological and organizational technologies (multimedia, internet, distance education, advanced computer technology training, etc.). Another important direction for the

development of higher education is the solution of the social and economic problems facing higher education in Ukraine. The third priority direction of development is the expansion of access to higher education. The diversification of the structure and volume of specialists training is based on the needs of the individual, the region and the state as a whole.

Negative trends in the reduction of the contingent of students are exacerbated by the demographic crisis that takes place in Ukraine. Today, the contingent of students is reduced due to reduction of the volume of the state order, increase of the cost of training under the contract and the requirements put forward by the higher initial establishments for entrants, etc. If the contingent of students continues to decline, the deepening of the crisis of both higher education and the crisis in the state as a whole is obvious, because it is the competent personnel who are the driving force of the state for a progressive future.

Keywords: contingent of students, education, reforming, European experience, modernization of education.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy (2014). «Pro vyshchu osvitu». Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [Accessed 05 January 2018] [in Ukrainian].
2. Hevko, I.V. (2017). *Formuvannya i rozvytok profesionalizmu vchytelya tekhnolohiy: teoriya i metodyka [Formation and development of the professionalism of a technology teacher: theory and methodology]*, Kamyanyets-Podilsky: Axioma, 392 p. [in Ukrainian].
3. Vyshnevs'kyi, O. (2003). *Teoretychni osnovy suchasnoyi ukrayins'koyi pedahohiky. [Theoretical Foundations of Modern Ukrainian Pedagogy]*, Drohobych: KOLO, 528 p. [in Ukrainian].
4. Volkova, N.P. (2001). *Pedahohika. [Pedagogics]*. Kyiv: "Academia", 576 p. [in Ukrainian].
5. Vitvyts'ka, S.S. (2003). *Osnovy pedahohiky vyshchoyi shkoly. [Fundamentals of Pedagogy of Higher School]*, Zhytomyr State Pedagogical University named after. I. Franko, Kyiv: Center for Educational Literature, 316 p. [in Ukrainian].
6. *Derzhavna natsional'na prohrama «Osvita»*. (1993). «Ukrayina XXI stolittya. [The state national program "Education" "Ukraine XXI century"]». Retrieved from: <http://ukped.com/statti/zakoni-z-pitan-osviti/111-.html?showall=&> [Accessed 05 January 2018] [in Ukrainian].
7. Finnikov, T.V., Sharov, O.I. (2006). *Vyshcha osvita Ukrainy: litsenzuvannya ta akredytatsiya. [Higher Education of Ukraine: Licensing and Accreditation]*, Kyiv: Kind of educational-methodical center "Consortium for the improvement of management-education in Ukraine", 68 p. [in Ukrainian].
8. Kremen', V.H. (2003). *Bolons'kyi protses: sblyzhenye, a ne unyfykatsyya. [Bologna process: rapprochement, not unification]*, *Mirror of the week*, No. 48 (473). December 13-19 [in Ukrainian].
9. Kremen', V.H. (2004). *Vyshcha osvita Ukrainy i Bolons'kyi protses. [Higher education of Ukraine and the Bologna Process]*, Ternopil: Educational book - Bogdan, 384 p. [in Ukrainian].